До г-н Жечо Станков

Министър на енергетиката

СТАНОВИЩЕ

относно **Проект на Постановление на Министерския съвет за определяне на условията и редът за прилагане на програма за предоставяне на помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електрическата енергия за енергоемките потребители, публикуван за обществени консултации на 18 септември 2025 г.**

Уважаеми господин министър Станков,

Във връзка с публикувания за обществено обсъждане проект на Постановление на Министерския съвет за определяне на условията и реда за прилагане на програма за предоставяне на помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електрическата енергия за енергоемките потребители, от името на национално представените браншови организации изразяваме следното становище.

1. Общи бележки

В мотивите към проекта е посочено, че предложението цели прилагането на компенсаторен механизъм за фокусирана подкрепа на енергоемките потребители, с оглед продължаващата волатилност и периоди на високи цени на електрическата енергия, особено в региона на Югоизточна Европа. Подкрепата е от ключово значение

за запазване на конкурентоспособността на предприятията, които в голяма степен са експортно ориентирани.

Съгласно кодовете по NACE 10 – Производство на хранителни продукти и NACE 11 – Производство на напитки, дейностите включват преработването на продукти от селското и рибното стопанство в храни и напитки за човека или животните, включително производството на различни полуфабрикати и суровини за други индустрии, производство на дестилирани алкохолни напитки, алкохолни напитки, получени главно чрез ферментация, пиво, вина, безалкохолни напитки и др. Това са предприятия с непрекъснат производствен процес и висока енергийна зависимост.

Помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електроенергията следва да бъде предоставена на всички енергоемки предприятия в обхвата на тези сектори, за които е налице значителен риск от преместване на дейността извън Европейския съюз поради различия в екологичните изисквания и разходите за енергия.

2. Съответствие с Насоките на Европейската комисия (2022/C 80/01)

Съгласно Насоките относно държавната помощ в областта на климата, опазването на околната среда и енергетиката (CEEAG):

Точка 407: Ако държава членка предоставя подпомагане само на подгрупа от допустими бенефициенти или различни намаления в рамките на една и съща категория, тя трябва да докаже, че **това се основава на обективни, недискриминационни и прозрачни критерии** и че помощта се предоставя по еднакъв начин на всички бенефициенти в сходно положение.

В този контекст **липсата на включване на всички категории от секторите Производство на хранителни продукти (NACE 10) и Производство на напитки (NACE 11), в Приложение 1 на проекта буди недоумение**, тъй като те отговарят на критериите, предвидени в Насоките и в Раздел 4.11 на CEEAG.

3. Аргументи за включване на всички категории от секторите Производство на хранителни продукти (NACE 10) и Производство на напитки (NACE 11),

3.1. Призната допустимост от Европейската комисия

В Приложение I към Раздел 4.11 от Насоките са посочени редица подкатегории от NACE 10 и 11 като изложени на значителен риск от преместване на дейностите извън ЕС, поради:

- висока електроенергийна интензивност, и
- висока търговска отвореност, свързана със силна международна конкуренция.

Следователно, обхватът на помощта следва да включва всички производства от хранителната и питейна индустрия, които притежават същите характеристики.

3.2. Висока енергоемкост на производството

Предприятията от секторите Производство на хранителни продукти (NACE 10) и Производство на напитки (NACE 11):

- работят с непрекъснат производствен процес;

- изискват постоянен температурен контрол, охлаждане, замразяване, термична обработка, пастьоризация, дестилация и други енергийно интензивни дейности;
- трябва да поддържат високи санитарни стандарти и технологичен режим.

Това обуславя висока и постоянна консумация на електроенергия, без възможност за намаляване на натоварването без риск за безопасността и качеството на храните и напитките.

3.3. Силна международна конкуренция

Хранителната и питейна индустрия е част от глобални вериги на доставки и е изложена на конкуренция от трети страни, където:

- енергийните разходи са по-ниски,
- екологичните и трудови стандарти са по-слабо регламентирани.

Това създава реално неравностойно положение за европейските производители.

3.4. Риск от преместване на производството („carbon leakage“)

Съгласно т. 400 от Насоките, пълното заплащане на енергийните такси:

- може да доведе до изнасяне на производството в страни с по-ниски екологични изисквания;
- влошава общия екологичен ефект чрез увеличаване на глобалните емисии.

3.5. Хранителна сигурност и стратегическа роля

Секторите Производство на хранителни продукти (NACE 10) и Производство на напитки (NACE 11), имат ключово значение за продоволствената и икономическата сигурност на България и ЕС.

Подкрепата чрез компенсации:

- гарантира устойчивост на снабдяването с основни храни и напитки;
- намалява риска от социално напрежение при енергийни и пазарни кризи.

3.6. Принос към Зелената сделка

Компенсациите за енергоемки предприятия:

- стимулират инвестиции в енергийна ефективност и възобновяеми източници;
- ускоряват прехода към нисковъглеродно производство;
- позволяват модернизация на технологиите и намаляване на отпадъците.

3.7. Социално-икономическо значение

Предприятията от секторите Производство на хранителни продукти (NACE 10) и Производство на напитки (NACE 11)

- осигуряват значителна заетост в регионите с по-ниско икономическо развитие;
- имат висока добавена стойност в агрохранителната верига;
- допринасят за икономическата стабилност на страната.

4. Необходимост от включване на Кодове по КИД/NACE: 01.4; 01.41; 01.42; 01.45; 01.46; 01.47 от сектор А – Селско, горско и рибно стопанство

С оглед постигане на пълна обективност, недискриминационност и равнопоставеност при прилагането на предвидените компенсаторни механизми, е наложително обхватът на програмата да бъде разширен и към предприятията от сектор А – Селско, горско и рибно стопанство, в частност подкатегориите, свързани с животновъдството и първичното производство на суровини за хранителната индустрия.

4.1. Висока енергийна зависимост на животновъдството

Дейностите по отглеждане на животни (едър и дребен рогат добитък, свине, птици и др.) са съществено енергоемки поради необходимостта от:

- осигуряване на постоянен микроклимат в животновъдните обекти (вентилация, отопление, охлаждане, осветление);
- автоматизирани системи за хранене, поене и доене;
- обработка и съхранение на мляко, яйца, месо и странични продукти;
- пречистване и обеззаразяване на помещенията с високи санитарни изисквания;
- поддържане на непрекъснат режим на работа 24/7.

Тези процеси водят до постоянна и неизбежна консумация на електроенергия, без реална възможност за оптимизация без риск за хуманното отношение към животните и безопасността на продукцията.

4.2. Ключово значение за хранителната сигурност

Животновъдството е първично звено в агрохранителната верига, което:

- осигурява суровини за секторите NACE 10 и 11 – мляко, месо, яйца, мазнини, и др.;
- поддържа устойчивостта на националното производство на храни;
- е стратегически важен сектор за продоволствената сигурност на страната.

Без стабилност в първичното производство не може да се гарантира и устойчивостта на преработвателните сектори, поради което селското стопанство следва да бъде равнопоставено при предоставянето на компенсации.

4.3. Висока социално-икономическа значимост

Секторът „Селско, горско и рибно стопанство“:

- осигурява заетост и доходи в слабо развити и селски райони;
- играе ключова роля за социалната кохезия и регионалното развитие;
- подпомага запазването на поминъка и демографската устойчивост в периферните региони.

Подкрепата чрез енергийни компенсации ще има мултиплициращ ефект върху селските икономики, като запази работни места и гарантира достъпни цени на основните хранителни продукти.

4.4. Висок риск от загуба на конкурентоспособност и преместване на производството

Животновъдството в България и ЕС е подложено на:

- силен вносен натиск от трети страни с по-ниски енергийни и екологични разходи;
- високи разходи за електроенергия и фуражи, които намаляват рентабилността;
- ограничен достъп до капиталови инвестиции, поради ниска възвръщаемост.

Без компенсаторни механизми съществува реален риск от масово преустановяване на дейности и изнасяне на производството извън ЕС, което противоречи на целите на Зелената сделка и общата селскостопанска политика (ОСП).

4.5. Съответствие с Насоките на Европейската комисия

Съгласно принципите, заложени в т. 407 и т. 400 от Насоките (CEEAG 2022/C 80/01), подпомагането следва да се основава на обективни, прозрачни и недискриминационни критерии; да се прилага равнопоставено за всички енергоемки дейности, независимо дали те са част от първичното производство или преработката; да предотвратява въглеродно изтичане и спад на конкурентоспособността в селскостопанския сектор.

Следователно, изключването на сектор А би било в противоречие с духа и целите на CEEAG, тъй като той е неразделна част от веригата на енергийно зависимото производство на храни.

4.6. Заключение

Включването на сектор А – „Селско, горско и рибно стопанство“ (кодове 01.4, 01.41, 01.42, 01.45, 01.46, 01.47) в обхвата на програмата за компенсиране на цените на електроенергията е необходимо, справедливо и икономически обосновано, тъй като:

- секторът е енергоемък и стратегически за продоволствената сигурност;
- осигурява основните суровини за хранителната и питейна индустрия;
- подпомага икономическата устойчивост на селските региони;
- допринася за енергийния и екологичния преход чрез внедряване на енергоефективни технологии и ВЕИ решения.

Подкрепата им би имала широк положителен ефект върху икономиката и социалната устойчивост.

Съгласно Насоките на Европейската комисия (2022/C 80/01), всички подкатегории на секторите Производство на хранителни продукти (NACE 10) и Производство на напитки (NACE 11) следва да се считат за допустими за получаване на държавна помощ под формата на намаления на енергийните разходи.

Във връзка с гореизложеното и предвид доказаната енергоемкост, силната международна конкуренция, риска от изнасяне на производството, и стратегическото значение за продоволствената сигурност, **включването на всички категории от секторите Производство на хранителни продукти (NACE 10) и Производство на напитки (NACE 11) в обхвата на компенсаторната програма е напълно обосновано и необходимо.**

Настояваме чрез нормативния акт да се гарантира, че всички позиции от сектор С от националната класификация на икономическа дейност с код КИД 10

Производство на хранителни продукти и код КИД 11 Производство на напитки ще получат подкрепа. Настояваме да бъде включен и сектор А с посочените подкатегории, за да се осигури цялостен и справедлив подход към всички енергоемки звена от агрохранителната верига – от първичното производство до преработката.

Това ще гарантира запазване на конкурентоспособността на българските предприятия; устойчивост на хранителната и питейна индустрия и принос към продоволствената и икономическата независимост на България и Европейския съюз.

С уважение,

Асоциация на месопреработвателите в България

Асоциация на млекопреработвателите в България

Асоциация на производителите на безалкохолни напитки в България

Национална асоциация на млекопреработвателите

Национален браншови съюз на хлебарите и сладкарите

Сдружение „Храни и напитки България“

Съюз на птицевъдите в България

Асоциация на свиневъдите в България

Асоциация на индустриалното свиневъдство в България

Национален съюз на говедовъдите в България

Обединени български животновъди

Асоциация на земеделските производители в България

Асоциация на българските биволовъди

Институт на жените фермери в България